

Славетні земляки у пам'яті нащадків

Володимир Галактіонович Короленко і Рівненщина : до 150-річчя від дня народж. : бібліогр. покажч. / Рівнен. держ. обласна б-ка ; [уклад. Н. М. Кожан, Т. О. Пономарьова]. — Рівне : Волин. береги, 2003. — 56 с. : портр. — (Серія "Славетні земляки").

Улас Самчук: "Волинь" — моє вірую й ісповіую... : біобібліогр. покажч. до 100-річчя від дня народж. У. Самчука / Рівнен. держ. обл. б-ка ; [уклад. Демчук П. І.]. — Рівне : Волин. береги, 2005. — 68 с. : іл. — (Серія "Славетні земляки").

Поклик душі: до 100-річчя від дня народж. О. Теліги : біобібліогр. покажч. / Рівнен. держ. обл. б-ка ; [уклад. Л. А. Костильова]. — Рівне : Волин. береги, 2006. — 32 с. — (Серія "Славетні земляки").

"В усі віки найважча ноша — Слово" : до 70-річчя від дня народж. Є. І. Шморгуна : біобібліогр. покажч. / Рівнен. держ. обл. б-ка, Рівнен. обл. б-ка для дітей ; [уклад.: Костильова Л. А., Мартинюк З. Б.]. — Рівне : Волин. береги, 2010. — 52 с. : фотоіл. — (Серія "Славетні земляки").

Жорж Шарпак — лауреат Нобелівської премії : наук.-допом. покажч. / Рівнен. держ. обл. б-ка ; [уклад. Л. А. Степанюк]. — Рівне : Волин. береги, 2012. — 32 с. : фотоіл. — (Серія "Славетні земляки").

Жив на чатах духовного ренесансу : біобібліогр. покажч. пр. Б. І. Степанюка / Рівнен. держ. обл. б-ка ; [уклад.: Л. А. Костильова, Г. М. Люльчук]. — Рівне : Волин. береги, 2012. — 56 с. : фотоіл. — (Серія "Славетні земляки").

Біобібліографічні посібники впродовж багатьох століть були, є сьогодні і, напевно, ще довгий час залишатимуться переважаючим, найбільш запитуваним та використовуваним видом бібліографічних посібників (БП). Мабуть, через те, що в суспільстві завжди існує інтерес до певних аспектів життя та діяльності окремих осіб. І тих, хто є знаний, успішний чи відомий за життя, і тих, хто, можливо, не був дуже помітним серед визнаних геніїв, чий творчий дар робок не є надто численним, однак становить унікальний пласт краєзнавчої спадщини певного регіону, чия принципова життєва позиція утвердила цю особистість в пам'яті багатьох поколінь і часто навіть різних націй.

Біобібліографічні (чи персональні) покажчики укладаються практично всіма обласними універсальними науковими бібліотеками (ОУНБ) та часто виходять у серіях з подекуди співзвучними назвами, як-от: "Дослідники Рівненського краю" та "Славетні земляки" Рівненської ОУНБ, "Краєзнавці Сумщини" Сумської ОУНБ, "Родом з України" Тернопільської ОУНБ, "Письменники-земляки" Донецької ОУНБ, "Славетні галичани" Львівської ОУНБ, "Історики та краєзнавці Чернігівщини" Чернігівської ОУНБ та ін. Низка подібних, не менш цікавих та цінних в інформаційному відношенні біобібліографічних видань виходить поза серіями.

Із талановитими особистостями Рівненщини дають можливість познайомитися персональні БП серії "Славетні земляки". Ця серія започаткована Рівненською ОУНБ у 2003 р. і станом на 1.01.2014 р. налічує шість БП. П'ять посібників серії присвячені таким відомим літераторам, як Володимир Короленко, Улас Самчук, Олена Теліга, Євген Шморгун, Борис Степанюк; і одне видання — всесвітньо відомому вченому в галузі ядерної фізики, члену Академії наук Франції, лауреату Нобелівської премії, уродженцю Рівненщини Жоржу Шарпаку.

Рецензовані персональні БП мають типову для видань такого виду структуру:

- передмову (чи "Від укладача");
- основні дати життя і творчості (чи "Основні віхи життя і діяльності");
- короткі біографічні нариси про персону, авторами яких є історики, краєзнавці, літератори, журналісти, музеєзнавці, викладачі-філологи тощо;
- список праць діяча;
- література про життя та діяльність діяча;
- допоміжні покажчики;
- додатки.

Відзначимо, що структура БП серії "Славетні земляки" щоразу вдосконалюється, зокрема їх біографічна частина наповнюється значнішими та ґрунтовнішими фактичними даними. Приміром, у перших випусках серії, що репрезентують творчість В. Короленка, У. Самчука, О. Теліги та Є. Шморгуна, вміщені короткі біографічні довідки про особу (причому в БП "Улас Самчук: "Волинь" — моє вірую й ісповіую..." ці дані зазначені в "Передмові") або подаються лише основні дати життя і творчості. Інформаційна цінність подальших випусків серії зростає завдяки долученню до них стислого, однак потрібного та пізнавального матеріалу біографічного характеру.

Значним чином збагачують бібліографічні посібники фотоілюстрації, візуально доповнюючи їх зміст; уривки з літературної критики творчості письменників (у БП "Володимир Галактіонович Короленко і Рівненщина"); список інтернет-ресурсів (у БП "Улас Самчук: "Волинь" — моє вірую й ісповіую...", "Поклик душі" та "Жорж Шарпак — лауреат Нобелівської премії"); витяги з особистих рукописних архівів діячів (у БП "Жив на чатах духовного ренесансу"); епістолярій (у БП "Улас Самчук: "Волинь" — моє вірую й ісповіую..." та БП "Жив на чатах духовного ренесансу"); відомості про стан дослідження у певній місцевості життя та творчості персони (повідомлення "Короленкознавство на Рівненщині" у БП, присвяченому В. Г. Короленку).

Цінність рецензованих бібліографічних посібників також у тому, що вони реєструють джерела не тільки з фондів Рівненської ОУНБ, а й з архівів та музеїв, грамотно їх систематизуючи та розміщуючи як у посібнику загалом, так і в межах найдрібнішої рубрики. Так, змістовними й інформативними є розділи "Родина Короленків на Рівненщині", "Історичні місця у Рівному, пов'язані з В. Г. Короленком", "Документи з фонду Рівненського краєзнавчого музею", "Документи з фонду Державного архіву Рівненської області", покажчика, присвяченого В. Г. Короленку; "Публікації Уласа Самчука у газеті "Волинь" (1941—1943 рр.)" у БП, присвяченому У. Самчуку тощо.

У деяких БП розділ "Праці персони" поділено на рубрики. Зокрема, такого принципу систематизації матеріалу дотримано в БП, присвяченому творчості У. Самчука та Є. Шморгуна. В останньому виділено рубрики: "Шморгун Є. І. — літературний критик", "Шморгун — редактор", "Журналістська діяльність", які спрямовують користувача до джерел, що висвітлюють конкретний, вужчий напрям роботи діяча.

БП серії "Славетні земляки" оснащені системою допоміжних покажчиків (так званих "ключів") та додатками ("Списком переглянутих видань" і "Фотоілюстраціями").

Варто звернути увагу на надану книгозбірною можливість ознайомитися з усіма бібліографічними посібниками серії в електронному вигляді. Їх електронна версія у форматі PDF представлена на сайті бібліотеки в розділах "Видання

бібліотеки" (рубрика "Бібліографічні посібники") та "Твори місцевих авторів" головної сторінки.

Окремо слід зупинитися на визначенні типу та виду БП, що входять до складу серії "Славетні земляки". Вважаємо, що укладачі повинні дотримуватись єдиної методики складання серійних БП, однозначно визначати їх тип, вид та жанр. Однак у серії посібників, що розглядаються, цього принципу не витримано. Незважаючи на те, що всі посібники цієї серії є науково-допоміжними, на титульній сторінці лише одного з них (присвяченого творчості Ж. Шарпака) це зазначено.

Щодо виду посібників серії, то його укладачі-бібліографи визначають по-різному: БП "Володимир Галактінович Короленко і Рівненщина" як бібліографічний покажчик; бібліографічні посібники "Улас Самчук: "Волинь" — моє вірую й ісповідаю...", "Поклик душі" та "В усі віки найважча ноша — Слово" як біобібліографічні покажчики; БП "Жив на катах духовного ренесансу" як біобібліографічний покажчик праць Б. Степанишина. Щодо останнього, то в ньому відображено не лише праці педагога-літературознавця, а й літературу про його життя, наукову та громадську діяльність. Відповідно визначений укладачами вид цього БП лише частково відображає його зміст.

Така розбіжність у визначенні виду покажчиків названої серії зумовлена, на наш погляд, відсутністю уніфікації бібліографічної термінології. Однак можна вже зараз сказати, що "біобібліографічний покажчик" є різновидом "бібліографічного покажчика", отже краще використовувати конкретне позначення різновиду. З іншого боку, "покажчик праць ..." — це і є "бібліографічний покажчик", тому не можна казати "бібліографічний покажчик праць ...". Варто також пам'ятати, що біобібліографічний покажчик обов'язково має містити не тільки перелік праць діяча, а й літературу про нього і біографічні відомості у тій чи іншій формі.

За весь час існування біобібліографії дискусійним було і подекуди залишається сьогодні питання добору імен до біобібліографічних посібників. Хоча посібники, підготовлені Рівненською ОУНБ, є персональними, тобто присвячені кожній одній особі, не повністю погоджуємося з їх укладачами щодо відбору деяких персон до серії "Славетні земляки". Зокрема, вживанням у назві серії поняттям "земляки" щодо Рівненщини аж ніяк не можна назвати відому поетесу Олену Телігу, яка не є уроженкою цього краю і перебувала в м. Рівному лише один місяць при переїзді з Польщі до Києва, про що, на жаль, жодним словом не згадано в біографічній частині покажчика. Більше того, цей БП практично дублює інші, попередньо видані БП, зокрема: БП "Олена Теліга", укладений науковою бібліотекою Ужгородського національного університету спільно з кафедрою української та іноземних мов Міжрегіональної академії управління персоналом (уклад.: О. Г. Люта, Л. О. Смочко. Ужгород, 1999); "Олена Теліга: біобібліографічний покажчик" (уклад. І. О. Негреичук), вміщений у книзі О. Теліги "О краю мій...: Твори, документи, біографічний нарис" (упоряд. Н. Миронець. Київ, 1999, 2006).

Таке дублювання в якійсь мірі можна було б виправдати тим, що електронна версія першого БП відсутня в мережі Інтернет і, відповідно, його зміст недоступний усім зацікавленим особою О. Теліги. Що ж до другого БП, то переважна частина його в електронному вигляді представлена на сайті "Українське життя в Севастополі" (у розділі "Бібліотека",

рубриці "Поезія"), і цей БП є значно повніший і ґрунтовніший за підготовлений рівненськими бібліографами.

Укладання всіх БП вимагає уважної, скрупульозної попередньої роботи щодо визначення бібліографічної забезпеченості галузі, теми, творчості персони тощо. А особливо це стосується роботи над персональними БП краєзнавчого змісту, тому що, концентруючи увагу на зв'язку персони з певним краєм, укладачі БП не завжди ретельно вивчають її біографію і можливість іноді не менш тісного зв'язку з іншим краєм, в якому БП персонального характеру вже могли бути укладені.

Однак цінним і потрібним рецензований БП "Поклик душі" робить те, що він відображає літературу про творчість О. Теліги з фондів рівненської книгозбірні, має розділи "Олена Теліга і Рівненщина", "Вшанування пам'яті Олени Теліги" з краєзнавчою інформацією. Переконалим аргументом на користь цього БП є також той факт, що у березні 1992 р. у Рівному, вперше в Україні, видано збірку творів О. Теліги "Найгостріше слово — Україна". Напевно, більш доречною була б підготовка БП окремим виданням, поза серією "Славетні земляки".

Більшій використуваності зазначених персональних БП, на наш погляд, могла б сприяти наявність в їхніх електронних версіях гіперпосилань до повних текстів облікованих в БП документів, представлених у мережі Інтернет, "Електронній бібліотеці творів авторів Рівненщини" чи на сайті "Історична Волинь" Рівненської ОУНБ. Так само доречними були б гіперпосилання до повних текстів самих БП із сайту "Історична Волинь" (де наразі подається лише зміст персональних БП) до їх повних текстів.

Наявність електронних версій БП та перехресної навігації в них самих та на сайті, де вони представлені, дасть змогу отримати такі персональні ресурси, які в подальшому можна було б актуалізувати і доповнювати.

У рубриці "Бібліографічні покажчики" розділу "Наші видання" веб-сайту бібліотеки варто було б виділити підрубрику "Персональні БП" для розміщення в ній бібліографічних ресурсів такого роду. А поки що їх доводиться розшукувати в значному загальному масиві всіх БП, виданих бібліотекою.

Ще одна деталь, яка б полегшила користувачам пошук відображених у БП джерел: бажано доповнення їх бібліографічних описів шифром зберігання у фонді книгозбірні.

Загалом відзначимо, що створення подібних БП є виявленням інформаційної підтримки краєзнавства в регіоні, тому висловлені зауваження не зменшують їх цінності та історичної вартості. Вони більшою мірою мають методичний характер, тому важливими, цікавими та подекуди суперечливими є не стільки для користувачів, скільки для бібліографів. Через наявність деяких огріхів не постраждав зміст БП, їх інформаційна складова. БП серії "Славетні земляки" є постійно затребуваними споживачами, отже, копітку працю їх укладачів слід високо цінити та очікувати на підготовку нових випусків серії.

Людмила Пасічник,

кандидат історичних наук,

*доцент кафедри бібліотекознавства і бібліографії
Рівненського державного гуманітарного університету*

Надійшла в редакцію 12 грудня 2013 року